

LIEFDE IN DE KAVKASUS

Alisa Ganijeva

Liefde in de Kaukasus

Vertaald door
Annelies de hertogh en Els de Roon Hertoge

Vertaalster Annelies de hertogh ontving voor deze vertaling een projectbeurs van het Vlaams Fonds voor de Letteren en vertaalster Els de Roon Hertoge ontving een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

De vertaling is gesubsidieerd door
Institute for Literary Translation, Russia

AD VERBUM

De vertalers danken tegenlezer Freiko Calle
voor zijn waardevolle commentaren.

Oorspronkelijke titel *Zjenich i nevesta*. Uitgeverij AST, Moskou

© 2015 Alisa Ganijeva

© 2018 Nederlandse vertaling, verklarende woordenlijst en nawoord

Annelies de hertogh en Els de Roon Hertoge /

Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Studio Ron van Roon / Bart Rouwhorst

Omslagbeeld © iStockphoto / Mikateke

NUR 302

ISBN 978 90 284 2737 2

www.wereldbibliotheek.nl

Inhoud

- 1 De fles van de vreemdeling 7
 - 2 De bruidenlijst 24
 - 3 De arme zondares 45
 - 4 De rouwvisite 66
 - 5 Een onvergetelijk concert 84
 - 6 De onheilsbode 103
 - 7 De buurvrouwen 118
 - 8 De waarzegger en de dode 133
 - 9 Bij Zarema 148
 - 10 De groene vlek 162
 - 11 Hand en hart 173
 - 12 Het gesprek met de dronkaard 187
 - 13 De bruiloft 194
- Verklarende woordenlijst 211*
- Wat zat er in de fles van de vreemdeling? – Nawoord 217*

De fles van de vreemdeling

Natgeregend vluchtten we een halflege wagon in en ploften neer op een versleten bank terwijl Artoer maar bleef lachen: 'Julie zijn gek! Een politieke bijeenkomst in de eenentwintigste eeuw!'

De regen roffelde op de ramen van het boemeltje. We waren op weg naar de datsja van een stel bohemiens, vrienden van Marina, met wie ik documenten overschreef en aan elkaar niette in de kelder van de Moskouse rechtbank. Het betaalde drie keer niks, van al het geschrijf kregen we kramp in onze vingers, en onze handen zaten vol hardnekkige inktvlekken. Maar, zo geloofden we, deze zinloze marteling zou ons tenminste wat praktijkervaring opleveren.

Artoer, een van Marina's vrienden, luisterde gretig naar hoe het er bij ons op de rechtbank toeling. Hij was nu al jolig, al had hij volgens mij niet gedronken. Hij gierde het uit, vroeg maar door en sloeg zich van opwinding op de dijen.

'Hilarisch, hilarisch!'

'Ja, Artoertsjik, er is niets aan verzonnen,' beaamde Marina koket. 'Vanaf deze week moeten we een halfuur eerder op het werk komen om tijdens het teamoverleg met z'n allen het wereldnieuws te bespreken. Om een sterker front te vormen tegen de vijand.'

'Welke vijand?'

'De gevaarlijke vijand, die de tanden in zijn rotte muil blootgrijnst,' sprak Marina dreigend, 'en die ervan droomt al ons werk teniet te doen.'

'Van nietjes te ontdoen?'

'Ja, natuurlijk, Artoertsjik.'

De coupédeuren schoven piepend open en er verscheen een nogal onverzorgde man met rubberlaarzen en een accordeon. Hij

speelde iets huilerigs, de melodie kwam me bekend voor en ik draaide me al naar Marina om te vragen welk liedje het was. Maar uit gêne voor mijn onwetendheid bedacht ik me, en mijn been zwenkte terug.

‘En jij, Patja, ben je al lang in Moskou?’ richtte Artoer zich tussen de accordeonklanken door tot mij.

‘Een jaar!’ riep ik over Marina heen in zijn oor. ‘Het was een idee van mijn broer dat ik een baantje zou zoeken in Moskou.’

Ik vertelde er weliswaar niet bij dat ik maar voor één jaar was uitgenodigd en dat dat jaar dus voorbij was en ik nu naar alle waarschijnlijkheid terug zou moeten naar mijn dorp.

De melodie die ik maar niet thuis kon brengen, zweefde over het gangpad naar de volgende wagon, en buiten joeg de in juni-kleed getooide stad aan ons voorbij, dansend in de regendruppels en ons met tegenzin loslatend. Het was aardig koud voor de zomer. Marina wikkelde zich in haar vest en verklaarde om een of andere reden tegenover Artoer: ‘Reken er niet op dat Patja die sambuca van jou gaat drinken. Ze drinkt geen alcohol. In hun land zijn ze eh... islamitisch. Toch, Patja?’

Ik kon Marina maar niet aan het verstand brengen dat ik geen buitenlander was en dat ik mezelf niet verbood te drinken. Maar ik besloot haar toch maar niet te corrigeren.

‘En je mag ook niet met haar flirten,’ ging Marina door, ‘anders haken de huwelijkskandidaten af.’

‘Heb je die dan voor het uitkiezen of zo?’ vroeg Artoer verrukt.

‘Ik heb helemaal geen huwelijkskandidaten!’ zei ik verstoord.

Marina had natuurlijk bedoeld op die paar sukkels met wie ik halfhartig was uitgegaan. Eentje had me opgemerkt in een Facebookgroep en was meteen met citaten beginnen te strooien uit boeken over succes of populaire psychologie. Hij had zich voorgedaan als een groot denker. Toen ik erachter kwam dat de wijsneus afkomstig was uit mijn geboortestreek, was mijn nieuwsgierigheid geprikkeld en ging ik akkoord met een ontmoeting.

O, wat een vergissing! Mijn gezelschap was lang en had een groot hoofd met onprettig kleine oogjes. Ik wilde meteen weg-

vluchten van de afgesproken plek, maar hij had me al van ver opgemerkt en zwaaide met een opgerold tijdschrift, de *Roebels**. Hij had me zeker van mijn profielfoto herkend.

‘Hoe zorg jij voor brood op de plank?’ was zijn eerste, nogal vreemde vraag.

‘Gewoon, naar de bakker gaan,’ perste ik er geërgerd uit.

We waren al een paar stappen op weg voordat hij reageerde.

‘Mark Twain heeft gezegd: “Humor is de grootste zegen van de mensheid.”’

Ik vond het lachwekkend dat hij weer pronkte met een bekende uitspraak. Alsof hij hele dagen dikke citatenboeken bestudeerde.

‘Lees je de *Roebels*?’ vroeg ik om maar wat te vragen, met een knikje naar het tijdschrift.

‘Nee, ik verdien ze,’ corrigeerde hij me met een grijns, zichtbaar in zijn nopjes met zijn eigen geestigheid.

Als om die woorden meteen weer te ontkrachten hield hij daarop stil bij een spotgoedkope, stampvolle fastfoodtent.

‘Mag ik u verzoeken?’

Er volgden veertig kwellende minuten, eerst in de rij voor de kassa en daarna aan een tafeltje dat we deelden met een stel pubers uit de skatescene. Ondertussen bleef hij me zijn aforismen door de strot duwen terwijl hij me met zijn varkensoogjes beloerde en zijn kartonnen koffiebekertje over de suikerkorrels op tafel liet knarsen. Hij beweerde dat de meisjes in zijn dorp er zo naar hunkerden om met hem te trouwen dat ze opzettelijk het verzinsel verspreidden dat hij hen met telefoontjes bestookte. De gearmeerde ouders van de meisjes kwamen vervolgens bij die van hem aankloppen om hun beklag te doen: die flinkerd van jullie heeft onze dochter zo getergd met z’n telefoontjes, laat ze nu dan ook trouwen. Maar mijn date is niet op zijn grote achterhoofd gevallen, zo makkelijk loopt hij niet in de val. Oké, soms laat hij zich inder-

* Woorden met een asterisk zijn opgenomen in de verklarende woordenlijst achter in het boek (p. 211 e.v.).

daad even gaan en geeft hij een meisje aanleiding om hoop te koesteren, maar zoals Abraham Lincoln al zei: ‘Wie niet in staat is een fout te maken, is tot niets in staat.’

Tot slot maakte hij een genereus gebaar: hij verklaarde, nog steeds even neerbuigend, dat we nu meteen naar het winkelcentrum zouden gaan om een broek voor hem uit te zoeken. Alsof hij me inwijdde in zijn heiligdom. Ik sprong op en mompelde dat ik nergens met hem naartoe ging en me bovendien vreselijk moest haasten voor een werkafspraak. Een werkafspraak, hoe kwam ik erbij? En ik rende weg zonder om te kijken. Daarna belde hij me en stuurde berichtjes: ‘Wat vond je van mij?’ en meteen daarop, zonder een antwoord af te wachten: ‘Je bent heel vreemd. Je hebt echt een naar karakter’, toen ‘Alles kits, zakenvrouw?’, waarna hij er definitief het zwijgen toe deed.

Deze idiote episode was nog niet achter de rug of ik werd gebeld door mijn broer, bij wie ik inwoon. Hij vertelde dat zijn baas op het chemiebedrijf, een streekgenoot van ons, me wilde laten kennismaken met zijn kleinzoon of neef. Dat was raar, maar ik ging natuurlijk niet weigeren.

Ik werd ’s avonds opgehaald bij de rechtbank. Er zat een chauffeur achter het stuur en de baas zelf ging naast mij op de achterbank zitten. Het was een kwieke oudere man, op het oog een jaar of zestig, maar in werkelijkheid de tachtig al gepasseerd. Hij nam me berekenend op, vroeg me uit over mijn werk en begon toen over dat van hem te zwatelen, lyrisch en om de haverklap in zichzelf giechelend. Je zou bijna denken dat hij een toverbos vol eenhoorns leidde in plaats van een afdeling van een chemiebedrijf.

Eenmaal in het restaurant, waar hij me trakteerde op een koninklijk maal – gebraden en met kaas gegratineerde tong, in cognac gestoofd kalfsgehakt, in *lavasj** gewikkelde steur en ga zo maar door – werd de oude ineens openhartig: ‘Ik ben in de drieëntachtig jaar dat ik leef nog nooit verliefd geweest.’

Ik was verbaasd.

‘Nog nooit? Maar u hebt een vrouw, kleinkinderen!’

‘En wat dan nog,’ – hij kneep zijn ogen sluw tot spleetjes – ‘ik ben

alleen maar getrouwd omdat mijn moeder haar hoofddoek begon af te doen in een poging me te dwingen. Je begrijpt wat een schande het voor je is als bergbewoner wanneer je moeder in je bijzijn haar hoofd ontbloot.' Ik begreep het niet echt, maar hij ging verder. 'Ik ging overstag en trouwde. Wat mijn vrouw allemaal te verduren heeft gehad! Maar ik was al een rokkenjager voordat we trouwden.'

Hij vertelde hoe hij in zijn jonge jaren als gevechtspiloot actief was geweest in een internationaal conflict tussen Arabieren en Joden. De Sovjets waren officieel niet betrokken bij de operatie, en om hun bemoeienis zo goed en zo kwaad als het ging te verdoezelen, mobiliseerden ze piloten uit de republieken. De opzet was om hen via de radio in hun eigen talen te laten communiceren, zodat de buitenlandse geheime diensten hen voor Arabieren zouden houden.

'Maar hoe konden jullie elkaar dan begrijpen?' vroeg ik met verwondering over deze hopeloze onderneming. 'Er zullen toch niet veel piloten geweest zijn die bijvoorbeeld Laks spraken, zoals u? En als jullie onderling Russisch spraken, waar was die schijnvertoning dan voor nodig?'

Maar de oude man had me niet gehoord, verzonken als hij was in zijn herinneringen. In de kantine van hun militaire basis werkte ene Masja, een bloedmooie Russin. Ze was verloofd met een van de plaatselijke jongens, maar een enkel walsje met mijn grijsaard, in die dagen een stoere vliegenier, was genoeg om haar vrijer totaal te vergeten. Ze liep als een hondje achter hem aan en kwelde hem met haar schoonheid, maar hij zwichtte niet.

'In de laatste nacht voordat ik gedemobiliseerd werd, kwam Masja naar mijn kamer en ze ging – nu kan ik daar wel over praten – ze ging naakt op mijn bed liggen en smeekte me haar van haar onschuld te verlossen. Maar dat is iets wat ik mezelf nooit heb toegestaan. Ik heb nooit meisjes bezoedeld. Masja besepte dat het de laatste keer was dat ze mij zag, ze huilde en smeekte me zowat op haar knieën om haar dát als afscheidsgeschenk te geven. De volgende ochtend stuurde ik haar mijn kamer uit zoals ze was gekomen, in ongeschonden staat.'

‘Maar u hebt haar verschrikkelijk gekwetst!’ barstte ik uit. ‘Zo’n afwijzing moet toch ontzettend traumatiserend zijn.’

‘Dat heeft ze me achteraf inderdaad bekend.’

‘Hebt u haar nog teruggezien?’

‘Zevenentwintig jaar later in de metro in Moskou. Tegenover mij in de wagon zat zo’n zwaarlijvige, door het leven getekende vrouw, ze hield haar ogen strak op me gericht en huilde. De tranen stroomden over haar wangen. Toen stopte de metro en stond ze op. Ik moest er ook uit. We liepen achter elkaar in de richting van de uitgang. We stapten allebei de roltrap op, ze stond één tree boven mij. En opeens draait ze zich om en omhelst me, zonder iets te zeggen. Zo bleven we staan, de hele weg naar boven.’

‘Was het Masja?’

‘Ja, en anders dan ik was ze erg veranderd. We zijn een koffientent in gedoken en hebben lang gepraat. Ze vertelde hoe ze indertijd met haar verloofde begon af te spreken, en hoe hij mij haatte. Totdat hij na de bruiloft ontdekte dat zijn vrouw nog maagd was. Hij was er immers zoals ieder ander van overtuigd dat ik met haar intiem was geweest. Ik steeg in zijn achting omdat ik zijn bruid gespaard had. Hij sprak altijd positief over mij, vertelde ze. Maar Masja’s leven was niet rooskleurig. Er was geen liefde, geen vreugde. Het huishouden was zwaar. Haar man begon te drinken. En als het arme wicht die ene nacht nog had gehad, als ik toen had toegegeven, wie weet was ze dan wel gelukkiger geweest.’

Terwijl ik luisterde en at, kreeg ik de indruk dat hij overdreef, dat kon haast niet anders. Hij probeerde me wat wijs te maken. Wat trouwens best vreemd was, gezien zijn rol als koppellende opa. En waar was die kleinzoon of neef dan eigenlijk? Er kwam niemand opdagen.

‘Hoe oud ben je?’ vroeg de oude ineens.

‘Vijfentwintig.’

‘Zonde, zonde.’ Zijn gezicht veranderde en hij liet zijn blik op zijn bord rusten. ‘Ik wilde je laten kennismaken met mijn kleinzoon, maar je bent ouder dan hij.’

Ik voelde een steek van ergernis, half jegens de tactloze opa, half

jegens mijn broer, die dit detail veel eerder had kunnen achterhalen.

‘Trouwens, mijn kleinzoon woont al lang samen met zijn vriendinnetje. Dat vind ik maar niks, daarom heb ik besloten me ermee te bemoeien. Maar jij bent wel twee jaar ouder, jammer genoeg. Je bent over de datum.’

Toen ik dit de volgende dag aan mijn broer vertelde, deed hij ook een duit in het zakje.

‘Natuurlijk, gelijk heeft ie! Nog even en niemand ziet je meer staan!’

‘Zeg, je lijkt je moeder wel,’ kwam Ljoesja ertussen.

Ljoesja is de Russische vrouw van mijn broer, over wie mijn ouders zich nog altijd druk maken. Ze hadden tot het laatste moment gewacht met uitnodigingen versturen voor de bruiloft in de hoop dat hun zoon zich zou bedenken. Mama verkeert in de eeuwige veronderstelling dat er van uitheemse vrouwen niets goeds te verwachten valt. Dat ze haar geliefde zoon zullen dumpen, belazeren, uitbuiten en afbeulen. Daar komt nog bij dat Ljoesja maar geen kinderen krijgt. Zij en mijn broer zijn alle mogelijke artsen afgegaan, die eensgezind volhielden dat beide echtelieden helemaal in orde waren, maar toch lukt het Ljoesja niet om zwanger te worden. Papa’s moeder, mijn oma, die hen hierover opbelde vanuit ons dorp, besloot dat ze, om de Heer in de hemel op een of andere manier gunstig te stemmen, bij de sjeik een amulet moesten gaan halen. En dan zou Hij misschien zo vriendelijk zijn... Mijn broer had er alleen maar om gelachen.

De trein stopte bij ons station, een enkel perron bij een doorregend stukje bos. De regen was al overgetrokken. We liepen van het perron een weggetje op en vroegen ons af welke kant we op moesten. Onder een boom stond een man van een jaar of vijftig, aan wie het enige opvallende zijn groene regenjas was, ons aandachtig te observeren. Marina merkte hem op en riep: ‘Pardon, welke kant moeten we op voor de datsjacoöperatie?’

‘De datsja’s? Wacht even, ik leg het uit,’ antwoordde de man vriendelijk en hij sopte door het gras naar ons toe. ‘Je gaat recht-

door over de weg, daarna sla je links af en bij de slagboom, nog vóór het hek, sla je weer af, maar dan naar rechts. Onthouden jullie dat?’

‘Rechtdoor, naar links en naar rechts,’ ratelde Artoer.

‘Willen jullie misschien wat wijn van me kopen? Wijn van het huis, eigen makelij.’

De man toverde een oud boodschappennetje tevoorschijn en haalde er een grote fles uit met een zelfgemaakt etiket waarop alleen de letter ‘C’ te onderscheiden was, de rest was onleesbaar.

‘Nee, dank u, we kopen geen wijn van onbekenden,’ zei Marina kortaf.

‘Waarom niet?’ sputterde Artoer tegen. ‘Laten we hem kopen, ik betaal wel.’

‘Het gaat niet om het geld,’ fronste Marina, maar de man in de groene regenjas stak de fles al met een glimlach naar Artoer uit.

De hele rest van de wandeling tot aan het huisje zwegen we stuurs, alsof we net ruzie hadden gemaakt. Op het stoepje voor de deur stonden wat jongelui met vilten bolhoedjes en lippiercings te roken. Artoer bleef bij hen terwijl wij de krakende treden op liepen van de houten veranda, die was ingericht met een grote keukentafel vol borrelglaasjes, een oud fornuis, een kleine koelkast en wat onbestemde bastmatten her en der op de grond. Op de matten zaten of lagen de gasten in kleine groepjes bij elkaar, ze praatten geanimeerd en letten helemaal niet op ons. Ik vroeg me juist af in welk hoekje ik me zou installeren toen een reus van een kerel met rood haar op Marina afvloog, haar optilde en uitriep: ‘De zaagmachine is er!’

Verbaasd wilde ik vragen wat dat voor een bijnaam was, maar Marina begon me al voor te stellen.

‘Ze is een Tsjetsjeense!’ bulderde Artoer, die binnen kwam vallen.

‘Ik ben geen Tsjetsjeense,’ besloot ik toch maar te verduidelijken.

‘Tsjerkessische?’ klonk het geaffecteerd uit de mond van een broodmagere, bruinharige jongen in een vormeloze gebreide trui.

‘Dit is Joeri, bekend maatschappelijk figuur,’ stelde de roodharige reus hem voor.

‘Maar waar de Terek stroomt, daar zag ik een mooi Tsjerkessisch meisje staan, haar blik greep hart en zinnen aan...’* declameerde Joeri.

‘Je zit warm, zal ik maar zeggen.’ Ik wuifde met mijn hand. ‘Uit die contreien, ja.’

‘Ik heb nog gevochten in de Kaukasus. Ik ben zelfs gewond geraakt,’ verklaarde Joeri op dezelfde geaffecteerde toon.

Voor ik er erg in had, waren we losgeraakt van Marina en de roodharige en zaten we evenals de andere gasten op een mat.

‘Dat was in de jaren negentig... je zult het niet geloven, ik was een Russisch officier maar ik voelde mee met de bergbewoners en hun vrijheidsliefde.’

‘Volgens mij verwar je de twintigste eeuw met de negentiende,’ lachte ik toen ik merkte hoe hij zich vastpraatte.

Dat krenkte hem. Hij bracht zijn glas likeur, vossenbessen denk ik, naar zijn rode lippen en keek me scheef aan.

‘Ja, lach maar, maar je hebt hier wél mooi de kans om de Russische elite te vertellen wat de Kaukasus wil,’ bromde hij gepijnigd bij zichzelf, met ‘elite’ duidelijk doelend op zijn eigen persoon.

‘Je gebruikt zulke grote woorden. Wat bedoel je met “wat de Kaukasus wil”? Hetzelfde als iedereen, waarschijnlijk. Een systeem dat werkt.’

‘Wetten?’

‘Ook, ja. Oké, de ideale wetten zijn voor iedereen weer anders...’

‘Weet je, je hebt iets aristocratisch...’ Hij pakte plotseling mijn hand en kuste die. ‘Stel je voor wat een furore we zouden maken als we zouden trouwen.’

‘Waarom furore?’

‘Een bekend publiek figuur met een Tsjetsjeense.’

‘Dagestaanse.’

‘Dan helemaal! Maar je bent vast nog onschuldig...’

Ik moest lachen om zijn directheid.

‘Word je betutteld, in de gaten gehouden? Moet je elke maand

naar de gynaecoloog voor een check-up?’ vervolgde hij zijn ondervraging.

Bijna briede ik: ‘Waar haal je dat vandaan?’ Maar ik stakte en gaf hem voor alle veiligheid maar gelijk.

‘Ja, ik word meestal wel in de gaten gehouden.’

‘En heb je strenge broers?’

‘Ik heb strenge broers,’ echode ik terwijl ik bedacht hoe gemakkelijk mijn broer me met Marina mee had laten gaan.

Joeri liet zich zuchtend achterovervallen. Ik keek om me heen. Het gezelschap was jong maar divers. Boven op de keukentafel zaten twee verwijfde jongens in lichte linnen jasjes met hun benen te bungelen, proostend met hun blikjes energiedrank. Daarnaast zat Artoer te gesticuleren, zijn benen geklemd om de fles van de wijnverkoper die ons pad had gekruist. Marina zat verderop met haar roodharige reus en een onbeweeglijk meisje met kastanjebruin haar en een poppengezichtje, gekleed in een ouderwets, zwaar jurkje. Mensen liepen in en uit; een man met een kale kruin en een dun paardenstaartje laveerde tussen de op de grond rondslingerende borden met hapjes naar ons toe.

‘Joeri, Joeri,’ fluisterde hij terwijl hij op zijn knieën ging zitten en de knokige Joeri met beide handen bij de schouders greep, ‘luister, ze zeggen dat hoe heet ie, Kitsjin hier is.’

‘En wat dan nog?’ Joeri smakte.

‘Kitsjin, de pispaal van elke liberaal! Heel weldenkend internet wil die man op zijn bek slaan. Een corrupte schoft. Hij loopt te kwispelstaarten in regeringskringen en zwaait erop los met kerkvaandels. Hij heeft geklikt over mijn dubbele nationaliteit. Terwijl ik toch al van plan was om dat netjes aan te geven,’ kwekte de man met het staartje.

‘Ik ben niet bang van hem!’ Joeri sneed strijdvast met zijn hand door de lucht.

‘Ik ook niet hoor, op zich houdt hij zich koest, hij kruipt met zijn wodka in een hoekje en blijft daar. Maar straks komen er een paar rooie rakkers bij hem zitten, die zijn totaal losgeslagen.’

Er waren inderdaad wat nieuwkomers op de veranda. Een

kleurloze, ietwat loensende jongen met warrig bruin haar en twee volkomen vreedzaam ogende knullen met spijkerjasjes en felgekleurde T-shirts met hamer-en-sikkel.

‘Die zien er in elk geval ongevaarlijk uit,’ merkte ik op.

‘Met wie heb ik de eer?’ wendde de man met het staartje zich tot mij.

‘Ik heet Patja.’

‘De schone strijdster uit de bergen,’ voegde Joeri – de fantast – toe, en hij gaf me nog een handkus.

Aan mijn andere zijde dook Artoer op met een vol glas wijn.

‘Patja, waarom eet en drink je niet? Heb ik die wijn soms voor niks gekocht? Hij is heel lekker.’

Ik nam het glas aan. De fles ging rond. Ik zag ook Marina zichzelf inschenken. Achter de grauwe ramen begon het al te schemeren.

Opeens kwam het meisje in het zwierige jurkje uit haar onbeveeglijke pose, ze liep naar het midden van de veranda en riep: ‘Laten we geesten oproepen. Leuk joh, zul je zien!’

‘Is dat niet gevaarlijk?’ twijfelde Joeri.

‘Goed idee, laten we dat doen!’ baste een van de linkse knullen.

Er gingen stemmen op – ik meende uit de hoek van de communisten of van de roodharige reus – om Stalin op te roepen, en de verwijfde jongens hadden al een groot blad papier tevoorschijn gehaald en schreven er het alfabet op. Het meisje dat het hele spektakel had geïnitieerd en een van de gasten die tot dan toe buiten had staan roken, struinden de veranda af op zoek naar een oud bord voor de seance.

‘Pure stompzinnigheid,’ zei de man met het staartje geërgerd. ‘Laat Kitsjin die Stalin van hem maar in z’n eentje oproepen!’

‘Nee joh, het kan best interessant worden,’ zei Joeri, en hij liet zijn wenkbrouwen veelbetekenend op en neer gaan. Hij had zijn vossenbessenlikeur inmiddels verruild voor een glas met de wijn die Artoer had meegebracht.

‘We moeten in een kring gaan zitten en elkaars hand vasthouden,’ bepaalde Marina. Toen haar ogen de mijne ontmoetten, gaf ze me een knipoog en wenkte me.

‘Nu zullen we wat meemaken,’ fluisterde ze in mijn oor toen ik dichterbij was gekomen, ‘ze gaan vragen naar de toekomst van Rusland, wie er aan de macht komt, of er nog een revolutie komt en wat de zin van het leven is. Het wordt een en al geruzie en geschreeuw.’

‘En waar is dat goed voor?’ vroeg ik verbaasd.

‘Om te lachen, wat anders. Trouwens, waarom begroet je de gastheer niet?’

‘Wie is de gastheer?’

Marina wees naar een gebronsde jongeman wiens gezicht een beetje deed denken aan dat van een paard. Hij zat op een mat in de schaduw en sloeg de voorbereidingen gade. Onbegrijpelijk dat ik hem over het hoofd had kunnen zien. Te meer omdat we elkaar kenden. Hij heette Rinat, was een Basjkier of Tataar, en had Marina en mij een keer na het werk naar huis gebracht. Ik had zelfs het idee gekregen dat hij met haar flirtte. Een heel aardige man.

‘Ik ga even gedag zeggen,’ zei ik enthousiast. Ik had geen zin om weer bij Joeri te gaan zitten.

‘Als de geest komt, zal ik bij hem te biecht gaan,’ grinnikte Artoer voor de grap terwijl ik langsliep.

‘Dat zou je inderdaad eens moeten doen. Alleen niet hier maar in de kerk,’ kreeg hij naar zijn hoofd geslingerd van degene die door de man met het staartje als Kitsjin was aangeduid. ‘Ik doe niet mee met die satanische praktijken.’

‘Nou, ga dan maar lekker iedereen die meedoet verlinken!’ riep de man met het staartje, rommelend in de koelkast. Het was niet duidelijk hoe hij vanaf die plek iets had kunnen horen en waarom hij steeds van mening veranderde. De ene keer was hij tegen het plan van de seance, de andere keer ineens weer voor.

Kitsjin gaf geen antwoord.

‘Goed zo, niks terugzeggen,’ zei Joeri snel en hij vouwde als een trekpop zijn hoekige knieën op, ‘je moet geen olie op het vuur gooien. Dan speel je de vijanden van Rusland in de kaart.’

‘Joeri, aan wiens kant sta jij?’ barstte de man met het staartje uit terwijl hij de koelkast dichtsmeet.

‘Rustig, rustig!’ commandeerde Marina alsof ze zich oprecht druk maakte. ‘Anders lukt het niet! Geesten zijn heel onvoorspelbaar en snel beledigd.’

Rinat was ondertussen opgestaan om me te begroeten en zei zonder omhaal: ‘Ik wist dat je zou komen. Laten we naar een plekje gaan waar minder lawaai is.’

We liepen een gangetje in, passeerden een badkamer met verweesde scharnieren in de deurpost en een stalen geiser waaruit buizen staken. Rinat liep zonder om te kijken een trap op. Ik volgde hem.

We kwamen in een sombere kamer met oud, naar schimmel ruikend behang. Tegen de wand stond een troosteloze koude kachel en ertegenover een verbleekte blauwige bank uit de Brezjnevperiode.

Zwijgend gingen we op de bank zitten en staarden naar de kachel. Rinat hield een glas met Artoers wijn in zijn hand.

‘Waarom zeggen ze dat de waarheid in de wijn zit?’ vroeg hij opeens.

‘Omdat ze allebei bitter zijn?’

‘Omdat als je drinkt, je jezelf laat zien in het licht van de waarheid,’ antwoordde Rinat zacht.

‘Nou, ik weet niet hoor...’

Beneden klonken kreten: ‘Het bewoog! Het bewoog!’

‘Jij bijvoorbeeld,’ ging Rinat verder zonder zijn blik van de kachel af te wenden, ‘voor mij ben je een open boek.’

‘Door de wijn?’

‘Nee, door een droom. Ik heb over je gedroomd. Maar eerst moeten we klinken.’

Met zijn kwetsbare paardengezicht, waarin het grauwe avondlicht de grijsblauwe irissen deed flonkeren, keerde hij zich naar me toe. We klonken. Daarna pakte hij langzaam het wijnglas uit mijn hand, boog zich voorover om beide glazen op de grond te zetten, ging weer rechtop zitten, sloeg zijn armen om me heen en begon me, nog steeds even langzaam, achterover op de bank te duwen. Ik voelde een blinde angst waarbij de rillingen over mijn lichaam

trokken, maar mijn hoofd was helemaal leeg. Ik viel achterover en bleef zo liggen, starend naar het plafond. Rinat drukte op me met zijn gewicht en verroerde zich evenmin, hij ademde alleen rustig en diep, alsof hij sliep. Even schoot het scenario door me heen dat er iemand naar boven kwam, een blik naar binnen wierp en vervolgens de roddelmachine in gang zette. Maar mijn angst verdween en ik raakte bevangen door een vreemde kosmische rust. Ondertussen voelde ik mijn lichaam nog altijd lichtjes trillen.

‘Kijk, ik kon dus niks, zonet,’ bracht Rinat onverwachts uit.

‘Wat kon je niet?’

‘Ik kon niks met je doen. Zo gaat het altijd bij mij als ik gevoelens heb. En als ik die niet heb, dan lukt alles meteen.’

‘En waar haal je het idee vandaan,’ vroeg ik met een lome stem die mijzelf vreemd toeklonk, ‘dat je iets met mij moet doen?’

‘Die droom, dat zeg ik net. Ik droomde dat ik in mijn dorp was, bij de Wolga. Ik liep naar buiten, het erf op, het was net na zonsopgang, en ik zag in een boom een groot nest, waar een jong duiveltje uit neerkeek. Vanboven was het een klein meisje, vanonder een bok. Dit mensdier kroop terwijl ik toekeek het nest uit, sprong uit de boom en verdween als een slang in de aarde. Toen pakte ik een stok van de grond en begon in het holletje te porren dat het wezen had gemaakt. Ik moest het naar buiten lokken. Toen kwam het duivelmeisje op een andere plek de grond uit gekropen en zei: “Als je drie keer met de stok tegen het hek slaat, zullen al je wensen uitkomen.” Ik nam de stok, sloeg drie keer tegen het hek en wensde dat jij vandaag naar de datsja zou komen. En zo geschiedde.’

Ik begon me ongemakkelijk te voelen, maar ik lag nog steeds in dezelfde houding onder Rinat en keek door het vieze raam naar buiten, waar het nu donker was en de regen zich een weg zocht door het gebladerte.

‘En nadat ik met die stok had geslagen, ging de deur van de buurvrouw open, ze kwam op het stoepje staan en keek om zich heen om te zien waar het lawaai vandaan kwam. Maar mij zag ze niet, ook al stond ik in het zicht. Op dat moment wist ik honderd procent zeker dat ik niet droomde, maar dat ik echt in mijn dorp